

particular, it is the low level of digital competence of some teachers, the lack of necessary knowledge and skills to provide distance learning in secondary schools, the lack of understanding by some school leaders and teachers of the sustainability of pandemic change and the perception of distance learning as a temporary phenomenon. Inefficient use of digital technologies due to the lack of distance platforms in public and municipal high schools.

Assumptions are made about the possibility of developing private distance schools in Ukraine in the short term, due to the lack of necessary technical capabilities in public and municipal schools and understanding of the need to respond quickly to global change.

Key words: *distance learning, distance school, educational process, pandemic, COVID-19, survey, school principals, teachers, students, parents.*

УДК 371

Олег Слушний

Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-9895-9919
DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/150-159

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто сучасні інноваційні освітні технології та окреслено їх роль у модернізації та підвищенні якості освіти. Окреслено підходи й різні трактування таких дефініцій, як «новація», «інновація», «інноваційний проєкт», «інноваційна культура», «освітні інновації», «інноваційна освітня діяльність», що дозволяє встановити сутнісні особливості перебігу інноваційних процесів у системі освіти.

Автор звертає увагу на те, що більшість технологій за своїми цілями, змістом, методами й засобами мають досить багато спільного, а тому можуть бути класифіковані на кілька узагальнених груп. За чинником психологічного розвитку: біогенні, соціогенні, психогенні й ідеалістичні технології. За орієнтацією на особистісні структури: інформаційні технології (формування знань, умінь, навичок за предметами); операційні (формування способів розумових дій); емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних співвідношень); технологія саморозвитку (формування саморегулюючих механізмів особистості); евристичні (розвиток творчих здібностей) і прикладні (формування дієво-практичної сфери). За характером змісту та структури: навчальні й виховні, світські й релігійні, загальноосвітні та професійні – орієнтовані, гуманітарні й технократичні, галузеві, предметні, а також монотехнологічні, комплексні та проникаючі технології.

Ключові слова: *новація, інновація, інноваційний проєкт, інноваційна культура, освітні інновації, інноваційна освітня діяльність.*

Постановка проблеми. Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об'єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя. Оскільки процеси глобалізації торкнулися не лише суспільного виробництва, але й культури та духовного життя, освітньої та наукової сфер, ставши визначальними факторами формування способу та якості життя всього світу й окремих державно-організованих суспільств, виникає потреба у виробленні нових критеріїв на сучасному етапі розвитку суспільства. Тому вимогою часу стала підготовка фахівців нової генерації, здатних творчо

мислити, швидко орієнтуватись у сучасному насиченому інформаційному просторі, ухвалювати нестандартні рішення, вчитись і розвиватись протягом усього життя. На початку XXI ст. значно підвищилися вимоги до якості освіти й підготовки фахівців. Виникає потреба в освіті, що постійно оновлюється – знаннях, технологіях, засобах навчання, організаційних та управлінських підходах. Саме така освіта є інноваційною, тобто її сутність можна передати словами: «Не наздоганяти минуле, а створювати майбутнє» (Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід, 2015).

Розвиток інноваційних технологій стає причиною освітніх реформ, які перетворюють освіту на продуктивний сектор економіки. В Україні повинен забезпечуватися прискорений, інноваційний розвиток освіти шляхом оновлення змісту освіти й організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень (Ярошик).

Оновлення змісту освіти становить основу стратегічних завдань, визначених Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття») та зумовлене необхідністю реалізації Концепції професійної освіти, Закону України «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти в Україні тощо.

Нині розроблено велику кількість технологій навчання, що спонукає до теоретичного узагальнення, аналізу, класифікації та вибору оптимальних рішень. Процес використання традиційних і впровадження нових (інноваційних) технологій навчання протікає стихійно. У процедурі їхнього відбору й реалізації в навчальному процесі мають місце суперечності між: новими цілями освіти та старими способами представлення й засвоєння знань; зростаючими обсягами інформації, яку необхідно передати учням і обмеженою кількістю навчального часу; гострою необхідністю педагогічних інновацій у навчальному процесі й недостатньою розробленістю методології використання нових педагогічних технологій в освіті. Наявність цих суперечностей обумовлює необхідність вивчення ефективності використання інноваційних методик в освітньому процесі (Палига, Притула, 2015, с. 4).

Необхідність в інноваційній спрямованості педагогічної діяльності на сучасному етапі розвитку освіти й суспільства в цілому зумовлена низкою обставин. По-перше, соціально-економічними перетвореннями, і науково-технічним процесом, які зумовлюють необхідність оновлення системи вищої освіти, методології та технології організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Інноваційна спрямованість діяльності викладачів і студентів передбачає створення, освоєння й використання педагогічних нововведень, виступає засобом оновлення освітньої політики. По-друге, посилення

гуманітаризації змісту освіти, неперервні зміни обсягу, складу навчальних дисциплін, введення нових спеціальностей, нових навчальних предметів, елективних курсів потребують постійного пошуку нових організаційних форм, технологій навчання. Як наслідок, зростає роль і значення викладача як генератора педагогічних ідей. По-третє, зміна характеру ставлення викладачів до самого факту освоєння й застосування педагогічних нововведень. Інноваційна діяльність переважно зводилася до використання рекомендованих згори нововведень. Нині інноваційна діяльність набуває все більше вибіркового й дослідницького характеру. Зростає ступінь свободи викладача, який раніше діяв у жорстко регламентованих умовах. По-четверте, входження вищих закладів освіти в ринкові відносини, виникнення нових типів недержавних навчальних закладів різних форм власності, створює реальну ситуацію їх конкурентоздатності (Дубасенюк, 2004, с. 4).

Таким чином, в Україні формується нова система освіти, яка орієнтована на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці освітнього процесу. Це зумовлює появу освітніх інновацій, які покликані суттєво змінити освітній процес. Тому якісна підготовка студентів, майбутніх учителів, неможлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це професійно-орієнтоване навчання, проєктна робота в навчанні, застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами (система мультимедіа), дистанційні технології в навчанні студентів, створення презентацій у програмі PowerPoint, використання інтернет-ресурсів, навчання в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), новітні тестові технології (створення банку діагностичних матеріалів з навчальних предметів для проведення комп'ютерного тестування знань студентів) тощо.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження науковців, які вивчали інноваційну діяльність і впровадження її в закладах загальної освіти для нашого дослідження досить вагомі. Так, зокрема, теоретичні аспекти інноваційних процесів у сфері освіти досліджували такі науковці, як І. Бех, М. Вовк, Р. Гуревич, І. Зязюн, М. Кадемія, О. Лавріненко І. Підласий, М. Поташник, О. Савченко та ін. Класифікацію педагогічних інновацій досліджували Л. Даниленко, О. Козлова, О. Попова та ін., менеджмент освітніх інновацій досліджено у працях Л. Даниленко, окремі аспекти психології педагогічного менеджменту висвітлено в дослідженнях Н. Коломінського та ін.

Мета статті – розглянути сучасні інноваційні освітні технології та окреслити їх роль у модернізації та підвищенні якості освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукових джерел і джерел мережі інтернет, метод систематизації наукової інформації.

Виклад основного матеріалу. XXI століття – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення для економічного й соціального поступу країни. Освіта XXI століття – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку, особистість, яка вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання й уміння для творчого розв’язання проблеми (Палига, Притула, 2015, с. 5).

У контексті євроінтеграції України серед пріоритетних напрямів державної політики визначено проблему постійного підвищення якості освіти, модернізацію її змісту й форм організації освітнього процесу, впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій. Навчальний процес має бути трансформований у напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формування творчого мислення та збільшення самостійної роботи студентів. Використання мультимедійних інформаційних технологій в освіті завдяки наявності множини аналітичних процедур; відкритої структури, що дозволяє швидко вносити будь-які зміни до змісту програми залежно від результатів її апробації; можливості зберегти й опрацьовувати велику кількість різноманітної інформації та компонувати її у зручному виді сприяє: розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних здібностей студентів, належного кожній людині унікального сполучення особистих якостей; формуванню у студентів пізнавальних можливостей, прагнення до самовдосконалення; забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, безперервності взаємозв’язку між гуманітарними, технічними науками й мистецтвом; постійному динамічному оновленню змісту, форм та методів навчальних процесів (Палига, Притула, 2015, с. 4).

Перехід на інноваційний характер навчання передбачає серйозну роботу над створенням науково обґрунтованої педагогічної системи, вимагає спеціальних досліджень, координації зусиль дидактів, методистів, педагогів, психологів, а також напруженої праці педагогів-практиків. Донедавна терміни «інновація», «інноваційний процес» у вітчизняній педагогічній літературі майже не вживалися. Зараз ситуація змінилась. І хоча трактування цих термінів у різних авторів має суттєві відмінності, у практиці вони використовуються досить широко, що свідчить про

становлення нового напрямку в педагогічній науці та практиці – педагогічної інноватики. Якщо новація – це потенційно можлива зміна, то інновація – це зміна реалізована, така, яка з можливості стала реальністю. Новація більшістю дослідників розглядається як зміна, що здійснюється цілеспрямовано та має прогресивну спрямованість на підвищення ефективності освіти. Часто новації пов'язуються з модернізацією. Деякі автори визначають педагогічні інновації як специфічну форму передового досвіду, що має радикальний характер, містить нові рішення актуальної проблеми, дає якісно нові результати, що поширюються на інші компоненти освітньої системи (Палига, Притула, 2015, с. 5).

У теорії та практиці існує багато варіантів освітнього процесу. Однак, більшість технологій за своїми цілями, змістом, методами й засобами мають досить багато спільного, а тому можуть бути класифіковані на кілька узагальнених груп. За чинником психологічного розвитку: біогенні, соціогенні, психогенні й ідеалістичні технології. За орієнтацією на особистісні структури: інформаційні технології (формування знань, умінь, навичок за предметами); операційні (формування способів розумових дій); емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних співвідношень); технологія саморозвитку (формування саморегулюючих механізмів особистості); евристичні (розвиток творчих здібностей) і прикладні (формування дієво-практичної сфери). За характером змісту та структури: навчальні й виховні, світські й релігійні, загальноосвітні та професійні – орієнтовані, гуманітарні й технократичні, галузеві, предметні, а також монотехнологічні, комплексні та проникаючі технології. Важливим моментом в освітній технології є позиція студента в освітньому процесі, ставлення до нього викладачів. Тут виділяють теж кілька типів технологій. До пріоритетних відносимо особистісно-орієнтовані, коли в центрі системи освіти закладу вищої освіти перебуває студент, забезпечення йому комфортних і безпечних умов розвитку. Особистість у цій технології – головний суб'єкт, мета, а не засіб досягнення поставленої мети. Особистісно-орієнтовані технології характеризуються антропоцентричністю та гуманістичною спрямованістю на різнобічний, вільний і творчий розвиток особистості (Дубасенюк, 2004, с. 3).

Дефініція «інновація» в довідкових джерелах розглядається як результат довготривалої діяльності, що спрямовується на вдосконалення науково-технічного й соціального прогресу, сприяє якісному та кількісному росту середовища, у якому вона реалізується, підвищує ефективність і сприяє отриманню конкурентоспроможних переваг. «Інновація» – це об'єкт

упровадження, у результаті чого утворюється щось нове – новація (Гончаренко, 1997).

Історичні джерела освітніх інновацій пов'язані з періодом зародження експериментальної педагогіки другої половини XIX ст. З 60-х років минулого століття феномен «інноваційність» став ключовим у характеристиці постіндустріальної формації – її становлення й розвитку. Питання про інноваційну освітню діяльність має відправним моментом визначення змісту термінів «інновація», «інноваційний проєкт», «інноваційна культура», «освітні інновації», «інноваційна освітня діяльність», що дозволяє встановити сутнісні особливості перебігу інноваційних процесів у системі освіти. Таким чином, можна зробити припущення, що освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності (Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід, 2015).

Отже, інновацію варто розглядати як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання й виховання та в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність і результативність освітнього процесу, який проходить різні стадії, зокрема: виявлення потреб у зміні (виявлення проблеми); розроблення ідеї вирішення проблеми; розроблення способу вирішення проблеми (нововведення); апробації та експертизи нововведення; засвоєння нововведення; інституалізації нововведення.

Інноваційний процес починається з виявлення необхідності змін на певних ділянках освітнього процесу у вищій школі, що відбувається завдяки аналітичній роботі спеціалізованих наукових організацій, органів управління освітою, керівників ВНЗ, науково-педагогічних колективів (Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід, 2015).

Аналіз наукових джерел дав змогу виявити, що впровадження інновації реалізується під час інноваційної діяльності, яка, як зазначають науковці, сприяє оновленню педагогічного процесу та характеризується високою педагогічною творчістю (Даниленко, 2002, с. 19).

Зміст інноваційної педагогічної діяльності – розвиток освітньої системи за допомогою нововведень. Головною метою інноваційної педагогічної діяльності є досягнення найвищих результатів освітнього процесу.

Інноваційна педагогічна діяльність сприяє розвитку творчості, креативності педагогічних працівників, створенню й поширенню новизни, оновленню способів діяльності, оригінальності педагогічного мислення тощо. Вона є проявом найвищого ступеня творчості педагогів, проявляється у винахідництві нового, оригінального, нетрадиційного. Такий вид діяльності характеризується відмовою від норм, стандартів, штампів і спрямований на цікаво організований процес і якісний результат (Нікула, 2020, с. 201).

В освітньому процесі успішно використовуються різноманітні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність та максимальна наближеність до реальної професійної діяльності майбутнього фахівця, серед яких: імітаційні технології (ігрові та дискусійні форми організації); технологія «кейс-метод» (максимальна наближеність до реальності); методика відеотренінгу (максимальна наближеність до реальності); комп'ютерне моделювання; інтерактивні технології; технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань; проектна технологія; інформаційні технології; технології диференційованого навчання; текстоцентрична технологія навчання та інші. Низка інноваційних форм організації освітнього процесу, технології навчання нерозривно пов'язані зі створенням у закладах вищої освіти інноваційного інструментарію творчої діяльності студентів і викладачів, тобто матеріально-технічного забезпечення. Пріоритетне значення при цьому мають комп'ютерні класи з доступом до Інтернету, оскільки використання комп'ютерів у навчанні, дослідженні, контролі та самоконтролі вкрай необхідне в умовах інтенсивних інноваційних технологій навчання (Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід, 2015). До інноваційних освітніх технологій відносять E-Learning, дистанційні технології, технології випереджаючого навчання; актуальним нині є використання сучасних комунікаційних засобів, наприклад e-mail, chat-room, сайтів, порталів, форумів, відеоконференцій та інтернеттрансляцій; мультимедійних продуктів, пошукових служб, електронних засобів навчання: електронних підручників, енциклопедій, довідників, словників, тренажерів, документів, блогів, фото, аудіо та відеозаписів тощо.

Інноваційні освітні технології сприяють інтенсифікації та індивідуалізації освіти та підвищують зацікавленість до навчання у студентів. Основою інноваційної діяльності сучасного викладача є формування інноваційно-програмного методичного комплексу з дисципліни. Поряд із програмним і змістовим забезпеченням дисциплін на перше місце виступає використання інформаційних засобів та їх дидактична властивість. Парадигма інноваційного розвит-

ку вищої освіти передбачає такий спосіб організації діяльності закладу вищої освіти, який забезпечує досягнення цілей і завдань його інноваційного розвитку. Ключовим елементом цієї парадигми залишаються знання, як і для парадигми традиційної, головною ж відмінністю є те, що якщо попередній підхід з'ясував спосіб передання знань, то новий підхід робить акцент на способі їх виробництва (Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід, 2015). Інноваційний заклад вищої освіти потребує нових підходів як в управлінні, так і в організації освітнього процесу

Висновки. Таким чином, у освітньому процесі успішно використовуються різноманітні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність та максимальна наближеність до реальної професійної діяльності майбутнього фахівця, серед яких: імітаційні технології; технологія «кейс-метод»; методика відеотренінгу; комп'ютерне моделювання; інтерактивні технології; технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань; проектна технологія; інформаційні технології; технології диференційованого навчання; текстоцентрична технологія навчання та інші. До інноваційних освітніх технологій відносять E-Learning, дистанційні технології, технології випереджаючого навчання; актуальним нині є використання сучасних комунікаційних засобів, наприклад e-mail, chat-room, сайтів, порталів, форумів, відеоконференцій та інтернеттрансляцій; мультимедійних продуктів, пошукових служб, електронних засобів навчання: електронних підручників, енциклопедій, довідників, словників, тренажерів, документів, блогів, фото, аудіо та відеозаписів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь. (Honcharenko, S. (1997). *Ukrainian pedagogical dictionary*. Kyiv: Lybid).
- Даниленко, Л. (2002). *Модернізація змісту, форм та методів діяльності директора загальноосвітньої школи*. Київ: Логос. (Danylenko, L. (2002). *Modernization of the content, forms and methods of activity of the principal of a secondary school*. Kyiv: Lohos).
- Дубасенюк, О. А. (2004). Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*, 3-14. (Dubaseniuk, O. A. (2004). Innovative educational technologies are the basis of modernization of university education. *Osvitni innovatsiini tekhnolohii u protsesi vykladannia navchalnykh dystsyplin*, 3-14).
- Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід (2015). Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК». Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 23. (Innovations in higher education: domestic and foreign experience (2015). Uzhhorod: PP «AUTDOR-ShARK». Seriiia «levrointehratsiia: ukrainskyi vymir». Vyp. 23.).
- Нікула, Н. В. (2020). Управління інноваційною діяльністю закладів загальної середньої освіти в контексті впровадження концепції «Нова українська школа». Випуск 22. Т. 4, сс. 201-205. (Nikula, N. V. (2020). Management of innovative activity of general

secondary education institutions in the context of implementation of the concept "New Ukrainian school". Vypusk 22. T. 4, ss. 201-205).

Палига, О. В., Притула, І. А. (2015). Інноваційні технології навчання при підготовці кваліфікованих робітників в системі професійно-технічної освіти м. Василівка. Режим доступу: <http://vpl57.zp.ua/file/IYPNoweV> (Palyha, O. V., Prytula, I. A. (2015). Innovative learning technologies in the training of skilled workers in the system of vocational education m. Vasylivka. Retrived from: <http://vpl57.zp.ua/file/IYPNoweV>

Ярошик, Я. В. (2020). Інноваційні технології в системі освіти України. Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf> (Iaroshyk, Ya. V. (2020). Innovative technologies in the education system of Ukraine. Retrived from: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf>)

РЕЗЮМЕ

Слушний Олег. Инновационные образовательные технологии в деятельности учителя XXI века.

В статье рассмотрены современные инновационные образовательные технологии и обозначены их роль в модернизации и повышении качества образования. Определены подходы и разные трактовки таких дефиниций, как «новшество», «инновация», «инновационный проект», «инновационная культура», «образовательные инновации», «инновационная образовательная деятельность», что позволяет установить существенные особенности течения инновационных процессов в системе образования.

Автор обращает внимание на то, что большинство технологий по своим целям, содержанию, методам и средствами имеют достаточно много общего, а потому могут быть классифицированы на несколько обобщенных групп. По фактору психологического развития: биогенные, социогенные, психогенные и идеалистические технологии. По ориентации на личностные структуры: информационные технологии (формирование знаний, умений, навыков по предметам); операционные (формирование способов умственных действий); эмоционально-художественные и эмоционально-нравственные (формирование сферы эстетических и нравственных соотношений) технология саморазвития (формирование саморегулируемых механизмов личности); эвристические (развитие творческих способностей) и прикладные (формирование действенно-практической сферы). По характеру содержания и структуры: учебные и воспитательные, светские и религиозные, общеобразовательные и профессиональные - ориентированные, гуманитарные и технократические, отраслевые, предметные, а также монотехнологични, комплексные и проникающие технологии.

Ключевые слова: новация, инновация, инновационный проект, инновационная культура, образовательные инновации, инновационная образовательная деятельность.

SUMMARY

Slushnyi Oleg. Innovative educational technologies in the activities of the XXI century teacher.

The article considers modern innovative educational technologies and outlines their role in modernizing and improving the quality of education. Approaches and different interpretations of such definitions as "innovation", "innovation", "innovation project", "innovation culture", "educational innovations", "innovative educational activities" are outlined, which allows to establish the essential features of innovation processes in the education system.

It is noted that innovation is a potentially possible change, and innovation is a realized change, one that has become a reality as far as possible; innovations are often associated with modernization.

The concept of "educational innovations" is considered as the first created, improved or applied educational, didactic, educational, management systems, their components that significantly improve the results of educational activities.

The author draws attention to the fact that most technologies in their purposes, content, methods and tools have much in common, and therefore can be classified into several generalized groups. The first group can be classified by psychological development factor: biogenic, sociogenic, psychogenic and idealistic technologies. The second group can be classified by focusing on personal structures: information technology (formation of knowledge, skills, abilities in subjects); operational (formation of ways of mental actions); emotional-artistic and emotional-moral (formation of the sphere of aesthetic and moral relations); technology of self-development (formation of self-regulating mechanisms of personality); heuristic (development of creative abilities) and applied (formation of effective and practical sphere). The third group can be classified by the nature of content and structure: educational and educational, secular and religious, general and professional – oriented, humanitarian and technocratic, sectoral, subject, as well as monotecnological, complex and penetrating technologies.

The author emphasizes that innovation should be considered as an implemented innovation in education - in the content, methods, techniques and forms of educational activities and personal education (methods, technologies), in the content and forms of management of the educational system, as well as in the organizational structure education, in the means of teaching and education and in approaches to social services in education, which significantly increases the quality, efficiency and effectiveness of the educational process.

Key words: *innovation, innovative project, innovative culture, educational innovations, innovative educational activity.*